

สารานุกรมกรุงธนบุรีฉบับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ สำหรับเยาวชน

E-book Encyclopedia in Dhonburi for youth

ทองเจือ เขียดทอง¹ ฉลอง สุนทรนนท์² อองอาจ มากสิน³ แสนชัย ลิขิตธีรเวศม์³ ชาศริต เกตุเรืองโรจน์³
สมัชชา อภิลิทธิสุขสันต์⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อพัฒนาองค์ความรู้กรุงธนบุรีไปเป็นสารานุกรมศิลปกรรมฉบับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ สำหรับเยาวชน 2) เพื่อนำองค์ความรู้กรุงธนบุรีไปพัฒนาเป็นสารานุกรมประวัติศาสตร์ฉบับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ สำหรับเยาวชน 3) เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ประวัติศาสตร์สมัยกรุงธนบุรีและศิลปกรรมสมัยกรุงธนบุรี และศึกษาความคิดเห็นของเยาวชนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตพื้นที่ธนบุรี ในด้านเนื้อหาและรูปแบบของสารานุกรม ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน ทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณ โดยการศึกษาจากเอกสาร ภาคสนาม การสนทนากลุ่ม การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการศึกษาความพึงพอใจ

ผลการวิจัยพบว่า 1) กรุงธนบุรีเป็นราชธานีอยู่เพียงระยะเวลา 15 ปี ในช่วงนั้นอยู่ระหว่างการสร้างบ้านแปงเมือง ศิลปกรรมกรุงธนบุรีนั้นถือเป็น “ศิลปกรรมเพื่อชีวิตและบ้านเมือง” ที่ยังคงชนบททำเนียบความเป็นไทย พัฒนาต่อยอดให้แตกต่าง ด้วยข้อจำกัดของเหตุการณ์บ้านเมือง มีความเรียบง่ายตรงไปตรงมา การจัดทำสารานุกรมมีการจัดเรียงคำตามตัวอักษร ที่เกี่ยวกับงานศิลปกรรมสมัยกรุงธนบุรี โดยมี เนื้อหาที่เข้าใจง่ายไม่ซับซ้อน เหมาะสำหรับเยาวชน การออกแบบหนังสือสารานุกรม มีรูปแบบการใช้งานที่ไม่ซับซ้อน อ่านง่าย มีภาพประกอบเป็นภาพนิ่ง และภาพเคลื่อนไหว คำสำคัญยังสามารถเชื่อมโยง ไปยังเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง สามารถเผยแพร่ได้ในรูปแบบของแผ่น CD, USB drive หรือดาวน์โหลดผ่านทางเว็บไซต์ 2) การศึกษาองค์ความรู้ประวัติศาสตร์กรุงธนบุรี พบว่า มีเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารชั้นต้น เอกสารงานวิชาการ และเอกสารเรื่องเล่ากรุงธนบุรี การศึกษาประวัติศาสตร์บุคคลแบ่งเป็น บุคคลก่อนสถาปนากรุงธนบุรี พระราชวงศ์กรุงธนบุรี บุคคลในเหตุการณ์สำคัญกรุงธนบุรี และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์กรุงธนบุรี โดยภาพรวมของบุคคลสมัยนั้น มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ศาสนา และมุมมอง การออกแบบหนังสือสารานุกรม ดำเนินการจัดทำได้ผลเช่นเดียวกับสารานุกรมศิลปกรรมกรุงธนบุรี 3) การเผยแพร่องค์ความรู้ประวัติศาสตร์และศิลปกรรมสมัยกรุงธนบุรี โดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการผู้ร่วมสัมมนาเห็นว่า เป็นงานที่มีคุณภาพและมีคุณค่า และศึกษาความคิดเห็นของเยาวชนต่อโครงการสารานุกรมด้านรูปแบบและเนื้อหาพบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับ พึงพอใจมาก

คำสำคัญ: กรุงธนบุรี ประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม สารานุกรม หนังสืออิเล็กทรอนิกส์

¹อาจารย์ ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

²อาจารย์ ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

³อาจารย์ ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

⁴นักวิชาการช่างศิลป์ ประจำงานประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

Abstract

The purposes of the study were 1) to create an e-book art encyclopedia for youth 2) to develop an e-book encyclopedia on the history of Dhonburi for youth 3) to publicize Dhonburi history and art including surveying satisfaction of the youth in Dhonburi area towards content and encyclopedia format. This research was a mixed method research employing both qualitative and quantitative methods. The data were collected from documents, field trip, focus group, workshop and satisfaction.

The results revealed that 1) Dhonburi was the capital city of Thailand for 15 years and the city's infrastructure was built in that time. Dhonburi art, therefore, was "Art for life and country" and conserved in accordance with Thai traditions. However, some were a bit different according to the situations in the country. The art in this period was plain and straightforward. Dhonburi art included painting, sculpture, architecture, fine and applied arts, music, dance and performing arts, encyclopedia, etc. Words relating to Dhonburi art were listed alphabetically. The content of the encyclopedia was easy, uncomplicated and suitable for youth. The format was easy to use, and readable. The illustrations were both slides and video. Keywords were linked to the related content and could be downloaded to a CD, USB drive or through websites. 2) Documentary evidences were primary sources, republished primary sources, academic documents by academic persons and writers and the storytelling based on Dhonburi history. Persons' history was divided into 4 categories; persons before Dhonburi period, Dhonburi royal family, persons in major events in Dhonburi and persons involved with Dhonburi history. Overall persons at that time were those who sacrificed themselves and were from different ethnic groups, religions and viewpoints. The format designs of Dhonburi history and Dhonburi arts encyclopedias were the same. 3) Dhonburi history and art were publicized through workshop. The participants at the workshop agreed that this research was full of quality and value. The youth's satisfaction towards the encyclopedia in terms of content and format was at a high level.

Keywords: Dhonburi, history, arts, encyclopedia, e-books

ความเป็นมาของปัญหา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชปรารภว่า "การเรียนรู้ในเรื่องราวและวิชาการสาขาต่างๆ โดยกว้างขวาง เป็นเหตุให้เกิดความรู้ ความคิด และความฉลาด ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดสำหรับชีวิต ช่วยให้คุณคน สามารถสร้างประโยชน์สุข สร้างความเจริญมั่นคงให้แก่ตนเอง ทั้งแก่สังคม และบ้านเมือง อันเป็นที่

พึงอาศัยได้ ทุกคนจึงควรมีโอกาสที่จะศึกษาหาความรู้ได้ ตามความประสงค์ และกำลังความสามารถ โดยทั่วกัน" ดังพระราชดำรัสที่พระราชทานแก่สมาชิกไดออนส์ในประเทศไทย เกี่ยวกับ "โครงการสารานุกรมไทย" เมื่อวันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2513 ความตอนหนึ่งว่า...

“...เราต้องให้ความรู้กับเด็กและคนรุ่นต่อไปอย่างที่เราจะสามารถทำได้ จึงพูดถึง สารานุกรมฯ นี้จะทำให้เราแก้ปัญหาของเราได้ส่วนหนึ่ง ที่จริงมีวิธีแก้ปัญหาอย่างอื่นด้วย แต่ว่า เราต้องเลือกทำขอเลือกทำสารานุกรม สารานุกรมไม่ใช่ครู แต่ว่าจะช่วยให้คนอื่นที่ไม่ได้เป็นครูได้ เช่น พ่อ แม่ ถ้าถูกถามปัญหาต่างๆ ก็อาศัยสารานุกรมนี่มาตอบได้ คนที่อ่านรู้เรื่องมากกว่าจะสอนน้องได้ แล้วการที่ดูสารานุกรมด้วยกันในครอบครัว จะช่วยให้เกิดความใกล้ชิดในครอบครัว จะช่วยให้ลูกไว้ใจพ่อแม่ ซึ่งจะเป็นผลพลอยได้อีกอย่างหนึ่ง นอกจากนี้ระหว่างเด็กด้วยกันหรือคนที่อ่านสารานุกรมด้วยกัน ก็จะคุยกันในวิชาการได้จะเกิดความรู้และจะเกิดความสามารถที่จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นการแลกเปลี่ยนความคิดและแลกเปลี่ยนทัศนะกันนี้เป็นทางที่จะทำให้มีความรู้ ความกว้างขวาง และจะทำให้อยากที่จะรู้มากขึ้น ซึ่งเป็นจุดประสงค์ของการศึกษา ...”

เราอาจปฏิเสธไม่ได้ว่าระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมีผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของเราอย่างมากมาย วิวัฒนาการอย่างหนึ่งคือ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ หรือ e-book ในวงการห้องสมุดซึ่งในอนาคตจะมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบให้เป็นห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ ห้องสมุดดิจิทัล และห้องสมุดเสมือนเทคโนโลยีนี้ก็คงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในยุคศตวรรษที่ 21 (กุลสาวดี หัสแดง, 2556)

ประเทศทั่วโลกต่างมุ่งสร้างสังคมใหม่ให้เป็นสังคมที่ใช้ความรู้เป็นฐาน (Knowledge based society) จนเกิดความแตกต่างระหว่างสังคมที่สมบูรณ์ด้วยความรู้ กับสังคมที่ด้อยความรู้ที่เรียกว่า Knowledge divide ในยุคของการปฏิรูปการศึกษา ต่างก็เร่งพัฒนาการศึกษาให้การศึกษาไปพัฒนาคุณภาพของคน เพื่อให้คนไปช่วยพัฒนาประเทศ โดยเทคโนโลยีสารสนเทศจึงเข้ามามีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคม

ปัจจุบัน ดังนั้นการเรียนรู้และทำความเข้าใจถึงเทคโนโลยีสารสนเทศถือเป็นสิ่งที่มีมีความจำเป็น เพื่อที่จะสามารถนำไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตทั้งในด้านการศึกษาเล่าเรียนและการทำงาน

กรุงธนบุรีเป็นราชธานีของไทยมานานถึง 15 ปี ตลอดระยะเวลาดังกล่าว ธนบุรีจึงเป็นศูนย์กลางในด้านการเมืองการปกครอง ภายหลังเมื่อสิ้นแผ่นดินพระเจ้ากรุงธนบุรี ในปี พ.ศ.2325 แล้วได้มีการสถาปนากรุงเทพมหานครขึ้นเป็นราชธานีแห่งใหม่ของไทย ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของกรุงรัตนโกสินทร์ การค้นคว้าเกี่ยวกับธนบุรีนับว่ายังมีอยู่น้อยและเป็นงานค้นคว้าทางวิชาการที่ค่อนข้างเก่า จึงควรมีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับธนบุรีให้ลึกซึ้ง และมีแง่มุมพิจารณาที่แหลมคมเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม เรื่องราวของธนบุรีจะทำให้เราเข้าใจปัจจุบัน และมองไปข้างหน้าเพื่อคิดถึงอนาคตได้ด้วย (พลับพลึง คงชนะ, 2543) ลักษณะโดยทั่วไปขององค์ความรู้กรุงธนบุรีในปัจจุบัน ในสภาพปัจจุบันยังไม่ได้รับการดำเนินการให้เป็นที่เป็นที่แพร่หลาย โดยเฉพาะกระบวนการในการศึกษาสืบค้นให้สอดคล้องและสัมพันธ์กับเทคโนโลยี

จากความสำคัญของหนังสือสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ และความสำคัญของกรุงธนบุรีดังที่กล่าวมาแล้ว ตลอดจนผู้วิจัยเล็งเห็นคุณค่าและประโยชน์ของสารานุกรม กอปรกับองค์ความรู้อันเกิดจากการที่จะเข้าถึงสารานุกรม อันจะเป็นสื่อในการเรียนรู้ซึ่งจะปัจจัยสำคัญในการค้นคว้าสำหรับเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่เป็นกำลังสำคัญในการสร้างสรรค์สังคมที่อุดมไปด้วยปัญญา พัฒนาประเทศชาติด้วยภูมิความรู้ให้เจริญก้าวหน้าต่อไปอย่างยั่งยืนภายใต้สังคมยุคใหม่ด้วยเหตุผลดังกล่าวเป็นแรงบันดาลใจให้สารานุกรมกรุงธนบุรีสำหรับเยาวชนฉบับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ขึ้น

เพื่อสร้างสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม และเกิดประโยชน์
ทั้งต่อสังคม ประเทศชาติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาองค์ความรู้กรุงธนบุรีไปเป็น
สารานุกรมศิลปกรรมฉบับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์
(E-book) สำหรับเยาวชน
2. เพื่อนำองค์ความรู้กรุงธนบุรีไปพัฒนาเป็น
สารานุกรมประวัติศาสตร์ฉบับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์
(E-book) สำหรับเยาวชน
3. เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ประวัติศาสตร์สมัย
กรุงธนบุรีและศิลปกรรมสมัยกรุงธนบุรี และศึกษาความ
คิดเห็นของเยาวชนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขต
พื้นที่ธนบุรี ในด้านเนื้อหาและรูปแบบของสารานุกรม

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยตามวัตถุประสงค์เพื่อ
ศึกษาองค์ความรู้ด้านศิลปกรรมและประวัติศาสตร์สมัย
กรุงธนบุรี เพื่อพัฒนาสารานุกรมกรุงธนบุรีฉบับ
อิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่

1. เอกสารปฐมภูมิ ได้แก่ เอกสารชั้นต้น เช่น
สมุดไทยต่างๆ จดหมายเหตุ พระราชพงศาวดาร ฯลฯ
เอกสารทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสารงานวิจัย เอกสาร
ประวัติศาสตร์กรุงธนบุรี เอกสารเรื่องเล่ากรุงธนบุรี เป็น
การเขียนอิงประวัติศาสตร์หรือเรื่องเล่าสมัยกรุงธนบุรี
2. ผลงานศิลปกรรมประเภทต่างๆ ในสมัยกรุง
ธนบุรี ที่พบหลักฐานอยู่ใน พระราชวัง วัด พิพิธภัณฑ
สถานต่างๆ รวมไปถึงที่พบในเว็บไซต์ในประเทศ และ
ต่างประเทศ
3. ผู้เชี่ยวชาญและผู้เกี่ยวข้อง กับ
ประวัติศาสตร์ งานศิลปกรรมสมัยกรุงธนบุรี

4. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาความพึงพอใจ
ได้แก่ เยาวชนในเขตธนบุรี มีการศึกษาในระดับมัธยม
ปลายและระดับปริญญาตรี กลุ่มตัวอย่างประชากร ซึ่ง
ได้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ที่เป็นตัวแทนของ
เยาวชนระดับมัธยมปลาย จำนวน 35 คน และกลุ่ม
ตัวแทนเยาวชนระดับปริญญาตรี จำนวน 35 คน

เครื่องมือ ได้แก่ แบบสำรวจความพึงพอใจ
โดยผู้วิจัยได้จัดทำแบบสำรวจ ซึ่งแบ่งเป็นด้านองค์
ความรู้ด้านประวัติศาสตร์และศิลปกรรม ด้าน
สารานุกรม และหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ แล้วนำแบบ
สำรวจไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ และผู้วิจัยทำการ
แก้ไข และนำไปทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีการ
ของครอนบาค (Cronbach' alpha) โดยเกณฑ์ยอมรับที่
ค่ามากกว่า 0.700

การเก็บรวบรวมข้อมูล ทำการรวบรวมข้อมูล
ภาคเอกสาร ประกอบไปด้วยหนังสือ เอกสาร รวมถึงการ
บันทึกภาพ ข้าวของวัตถุโบราณ ที่ได้รับอนุญาตจากทาง
พิพิธภัณฑ ห่องเอกสารโบราณ และจัดหมวด
ประวัติศาสตร์จะทำการจัดหมวดหมู่ และทำการศึกษา
ข้อมูลภาคสนาม โดยการสังเกต และการบันทึกภาพ
ผู้วิจัยทำการลงสำรวจพื้นที่ต่างๆ ที่มีการบันทึกหลักฐาน
จัดแสดงและเก็บผลงานศิลปกรรมไว้ เช่น พระราชวัง
และสถานที่สำคัญในเขตธนบุรี ทั้งในเขตกรุงเทพฯและ
ปริมณฑล เช่น ภายในเขตพระราชวังเดิม วัดต่าง ๆ ทั้ง
ในเขตกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด พิพิธภัณฑสถาน
แห่งชาติ ห่องเอกสารโบราณ หอสมุดแห่งชาติ ฯลฯ

จัดประชุมสัมมนา 2 ครั้ง และจัดการสนทนา
กลุ่มโดยผู้วิจัย ผู้เกี่ยวข้องและผู้เชี่ยวชาญ แบ่งออกเป็น
ผู้เชี่ยวชาญทางด้านศิลปกรรม เพื่อใช้เป็นแนวทางใน
การจัดทำหนังสือสารานุกรม มีรายนามผู้เชี่ยวชาญ คือ
1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลับปลิง คงชนะ ผู้เชี่ยวชาญ
ทางด้านประวัติศาสตร์ 2) อาจารย์จุลทัศน์ พยาฆรานนท์

ผู้เชี่ยวชาญทางด้านสาหรานุกรม 3) รองศาสตราจารย์เรไร ไพรวรรณ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านวรรณกรรม 4) อาจารย์บุญเดือน ศรีวรรณ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านประวัติศาสตร์และศิลปกรรม

การประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติ (Workshop) เพื่อเผยแพร่ และวิพากษ์สาหรานุกรมกรุงธนบุรี โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญ ผู้รู้ในท้องถิ่น เยาวชน ผู้เกี่ยวข้องเข้าร่วมสัมมนา จากนั้นผู้วิจัยทำการบันทึกการประชุมสัมมนา และสำรวจความคิดเห็นโดยใช้แบบสอบถามแบบปลายเปิด

ผู้วิจัยนำแบบสำรวจความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นเยาวชน ที่มีการศึกษาในระดับมัธยมปลาย และเยาวชนระดับปริญญาตรี โดยการนำแผ่นซีดี บันทึกข้อมูลสาหรานุกรมศิลปกรรมและประวัติศาสตร์กรุงธนบุรี ฉบับอิเล็กทรอนิกส์ ไปให้กลุ่มตัวอย่างประชากร ทดลองใช้และตอบแบบสำรวจความพึงพอใจ

ขอบเขตด้านเนื้อหา เนื้อหาด้านศิลปกรรม มุ่งศึกษาศิลปกรรมสมัยกรุงธนบุรี ด้านจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ประณีตศิลป์ นาฏศิลป์ ศิลปะการแสดง และวรรณกรรมที่สร้างขึ้นสมัยกรุงธนบุรี และที่เกี่ยวข้อง และเนื้อหาด้านประวัติศาสตร์ มุ่งศึกษาประวัติศาสตร์บุคคลในสมัยกรุงธนบุรี เช่น พระราชวงศ์สมัยกรุงธนบุรี บุคคลที่มีบทบาทก่อนสถาปนากรุงธนบุรี บุคคลที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สำคัญสมัยกรุงธนบุรี และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์กรุงธนบุรี

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาเนื้อหาทางศิลปกรรมพบว่า เนื่องด้วยกรุงธนบุรีเป็นราชธานีอยู่เพียงระยะเวลา 15 ปี และในช่วงนั้นอยู่ระหว่างการสร้างบ้าน แปรเมือง แต่ก็ได้สร้างสรรคศิลปกรรมไว้เป็นมรดกของชาติจำนวนหนึ่ง

ช่างศิลป์บางส่วนเป็นบุคคลร่วมสมัยกับกรุงศรีอยุธยา ทำให้การกำหนดแบบอย่าง (Style) อย่างชัดเจนนั้นทำได้ยาก พอสรุปได้ว่า ศิลปกรรมกรุงธนบุรีนั้นถือเป็น “ศิลปกรรมเพื่อชีวิตและบ้านเมือง” ที่ยังคงชนบความเป็นไทยมีการพัฒนาต่อยอดให้แตกต่างออกไปได้ด้วยข้อจำกัดของเหตุการณ์บ้านเมือง วัสดุ อุปกรณ์ ทุนทรัพย์ ทำให้ผลงานมีความเรียบง่าย ตรงไปตรงมา ได้รับแบบแผนจากสมัยกรุงศรีอยุธยา นำมาสร้างไว้เพื่อสร้างชาติ และส่งผลเชื่อมต่อนี้เป็นฐานให้ศิลปะกรุงรัตนโกสินทร์ องค์ความรู้ทางศิลปกรรมที่ใช้ในการเขียนสาหรานุกรมพบว่า มีศิลปกรรมกรุงธนบุรี คือ 1) จิตรกรรม 2) ประติมากรรม 3) สถาปัตยกรรม 4) วรรณกรรม 5) ดนตรี นาฏศิลป์และการแสดง 6) ประณีตศิลป์และศิลปะประยุกต์ และ 7) ศิลปกรรมสมัยอื่นที่เกี่ยวข้องกับกรุงธนบุรี

ผลการศึกษาเนื้อหาทางประวัติศาสตร์พบว่า บุคคลสำคัญสมัยกรุงธนบุรีมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกับเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ในช่วงรอยต่อที่ยากลำบากของชาติไทย จึงสรุปจัดกลุ่มบุคคลในสมัยนั้นได้ดังนี้ 1) บุคคลที่เป็นราชวงศ์และเชื้อพระวงศ์ ที่เกี่ยวข้องกันทางสายเลือด เช่น นางนภเอียงและเจ้าจอมมารดาฉิม 2) บุคคลสำคัญที่มีบทบาทในปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา สืบเนื่องมาจนถึงการเสียกรุง ในปี พ.ศ. 2310 เช่น สมเด็จพระเจ้าเอกทัศ 3) บุคคลที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สำคัญในสมัยกรุงธนบุรี แบ่งเป็น ขุนนางและข้าราชการ เช่น เจ้าพระยาจักรี คนไทยต่างเชื้อชาติ เช่น พระยาเจ่ง บุคคลต่างชาติ เช่น จักรพรรดิเจียนหลง เป็นต้น 4) บุคคลที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์กรุงธนบุรี เช่น หมอบรัดเลย์ และพระศรีราชเดโช ในภาพรวมสามารถกล่าวถึงบุคคลสมัยกรุงธนบุรีได้ว่า มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ความเชื่อ และศาสนา ตลอดจนวัฒนธรรม มีความเสียสละ บุคคลเหล่านี้

ล้วนแต่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี และการสร้างชาติในยุคนี้ทั้งสิ้น

การพัฒนาองค์ความรู้ประวัติศาสตร์และ ศิลปกรรมกรุงธนบุรีไปสู่การจัดทำสารานุกรม ฉบับ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ โดยกำหนดคำศัพท์ในหมวด ประวัติศาสตร์ จำนวน 66 คำ หมวดศิลปกรรม มีคำ จำนวน 66 คำ ผลการสร้างสรรคสารานุกรมกรุงธนบุรี ฉบับอิเล็กทรอนิกส์สำหรับเยาวชน ได้ถูกจัดทำขึ้นใน ลักษณะเป็นโปรแกรมสำเร็จรูป ภายในประกอบไปด้วย เนื้อหา ภาพ ภาพเคลื่อนไหว การใช้เทคนิคพิเศษในการ เปลี่ยนภาพ การเชื่อมต่อข้อมูลเนื้อหาเพื่อความสะดวก ในการสืบค้นภายในเล่ม สารานุกรมประวัติศาสตร์กรุง ธนบุรี มีเนื้อหา จำนวน 134 หน้า สารานุกรมศิลปกรรม กรุงธนบุรี มีเนื้อหา จำนวน 209 หน้า

ภาพที่ 1 สารานุกรมกรุงธนบุรีฉบับหนังสือ อิเล็กทรอนิกส์ สำหรับเยาวชน

ผลการศึกษาความพึงพอใจที่เยาวชนได้แสดง ต่อสารานุกรมกรุงธนบุรี ฉบับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ สำหรับเยาวชน ในหัวข้อประเมินทั้งหมดพบว่า อยู่ใน ระดับ พึงพอใจมาก ($\bar{X} = 4.20$) ด้านเนื้อหา มีความพึงพอใจเกี่ยวกับองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์สมัยกรุงธนบุรีได้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.23$) และความพึงพอใจกับองค์

ความรู้ทางศิลปกรรม ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.15$) ด้านรูปแบบ คือ สำนวนความพึงพอใจ ในการใช้งานหนังสือ สารานุกรม ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.19$) และความพึงพอใจ ในการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.15$)

อภิปรายผล

เนื้อหาด้านศิลปกรรม ผลการวิจัยที่พบว่า ศิลปะสมัยธนบุรีนั้นมีครบทุกแขนง คือ 1) จิตรกรรม 2) ประติมากรรม 3) สถาปัตยกรรม 4) วรรณกรรม 5) ดนตรี นาฏศิลป์และการแสดง 6) ประณีตศิลป์ และ ศิลปะประยุกต์ 7) ศิลปกรรมสมัยอื่นที่เกี่ยวข้องกับกรุงธนบุรี ซึ่งสอดคล้องกับ จุลทัศน์ พยาฆรานนท์ (2558) การสร้างงานศิลปกรรม ณ กรุงธนบุรีนั้น มิได้เป็นการสร้างคนพวกหนึ่งให้มีความสามารถเป็นช่างนานาชนิด ขึ้นใหม่เพื่อสร้างงานศิลปกรรมแห่งกรุงธนบุรี แต่บรรดาผู้เป็นช่างสามารถทำการช่างต่างๆ ได้นั้นต่างเป็นคนอยู่ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ดังนั้นงานศิลปกรรมสมัยกรุงธนบุรีจึงกล่าวได้ว่าเป็นการสืบสานศิลปกรรมสมัยปลายกรุงศรีอยุธยา จะเห็นได้ว่า ศิลปะกรุงธนบุรีนั้น สร้างจากช่างกรุงศรีอยุธยาที่อพยพมา จึงนำรูปแบบของศิลปกรรมในสมัยนั้น ติดมาด้วย อันสอดคล้องกับทฤษฎี การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ดังที่ ยศ สันตสมบัติ (2537) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมหนึ่งๆ จะแพร่กระจายไปยังแหล่งอื่น ได้ต้องยึดถือหลักว่า วัฒนธรรม คือ ความคิด และพฤติกรรมของความคิด (ผลของความคิด) ที่ติดตัวบุคคล บุคคลไปถึงที่ใดวัฒนธรรมจะไปถึงที่นั่นซึ่งเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันในการสร้างเมืองแห่งใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี โครงสร้างหน้าที่นิยมทางวัฒนธรรม ทรวงคุณ จันทจร (2553) ได้กล่าวว่า เรื่องราวของสังคม และวัฒนธรรมของมนุษย์ที่มีวิวัฒนาการอย่างต่อเนื่อง องค์ความรู้ต่างๆ เหล่านี้จึงต้องมีการพัฒนาเช่นเดียวกัน ทั้งนี้

เพราะวัฒนธรรม คือวิถีชีวิตมนุษย์ที่มีการปฏิบัติซ้ำแล้วซ้ำอีกจนเป็นที่ยอมรับของสังคม เป็นมรดกทางสังคมที่อาจอยู่ในรูปของศิลปกรรม อาทิ จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม วรรณกรรม นาฏกรรม และดนตรี นอกจากนี้ยังอาจอยู่ในรูปของปัจจัย 4 อันได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค

เนื้อหา ด้าน ประวัติศาสตร์ เน้นที่ประวัติศาสตร์บุคคล แบ่งกลุ่มเนื้อหาออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) บุคคลที่เป็นพระราชวงศ์ที่เกี่ยวข้องกับสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทางสายเลือด หรือทางกรรมรส 2) บุคคลสำคัญที่มีบทบาทในปลายสมัยกรุงศรีอยุธยาหรือก่อนสถาปนากรุงธนบุรี 3) บุคคลที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สำคัญในสมัยกรุงธนบุรี 4) บุคคลสมัยอื่นที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์กรุงธนบุรี สอดคล้องกับ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2543) ได้กล่าวถึง กลุ่มบุคคลในสมัยกรุงธนบุรีไว้ว่า ขุนนางในสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรีนี้ อาจแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรกคือ ข้าหลวงเดิม กลุ่มที่สองคือ พวกที่เคยเป็นขุนนางชั้นผู้ใหญ่พอสมควรในสมัยกรุงศรีอยุธยา กลุ่มที่สามคือ กลุ่มของข้าราชการทั่วไปซึ่งส่วนหนึ่งก็คือ ขุนนางกรุงเก่า

ด้านความพึงพอใจในหัวข้อย่อย จะพบว่าหัวข้อที่ได้ระดับค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.44$) คือตอบสนองการใช้งานในยุคปัจจุบันซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาวิจัยเรื่อง ค่านิยมดิจิทัลกับพฤติกรรมด้านการสื่อสารออนไลน์ของเด็กและเยาวชนไทยของจิตยา ปิยภัณฑ (2557) ที่พบว่ากิจกรรมยามว่างของเด็กและเยาวชนไทยเลือกทำเป็นอันดับแรกคือ ใช้อินเทอร์เน็ต มีความถี่ในการใช้สื่อออนไลน์ทุกวัน และระยะเวลาที่ใช้สื่อออนไลน์โดยรวมนั้นมากกว่า 3 ชั่วโมงต่อวัน คือ รูปแบบของสารานุกรม มีความง่าย

ต่อการสืบค้นแล้วความนิยลคนนำความรู้อื่นไปใช้ให้เป็นประโยชน์

สรุปผลการวิจัย

1. ใต้องค์ความรู้ด้านศิลปกรรมกรุงธนบุรี ได้จัดทำสารานุกรมศิลปกรรมกรุงธนบุรีฉบับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์สำหรับเยาวชน
2. ใต้องค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์กรุงธนบุรี ได้จัดทำสารานุกรมประวัติศาสตร์กรุงธนบุรีฉบับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์สำหรับเยาวชน
3. การเผยแพร่องค์ความรู้ประวัติศาสตร์และศิลปกรรมสมัยกรุงธนบุรี โดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการผู้ร่วมสัมมนาเห็นว่าเป็นงานที่มีคุณภาพและมีคุณค่า และศึกษาความคิดเห็นของเยาวชนต่อโครงการสารานุกรมด้านรูปแบบและเนื้อหา พบว่าเยาวชนมีความพึงพอใจมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ มหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนในการพัฒนาสารานุกรมกรุงธนบุรี ฉบับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ให้สามารถเผยแพร่บนแอปพลิเคชัน (Application) และเผยแพร่ในรูปแบบของแผ่นบันทึกข้อมูล CD หรือจัดพิมพ์หนังสือ เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน ให้เยาวชนได้รับรู้และปลูกฝังความรักชาติ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาประสิทธิภาพของระบบปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบสารานุกรมให้มีความหลากหลายและสอดคล้องกับการพัฒนาของเทคโนโลยี

2. ควรศึกษาวิจัยต่อยอดเรื่องสารานุกรมกรุงเทพมหานคร ในด้านเรื่องราว หรือเหตุการณ์สำคัญอื่นๆ ในสมัยกรุงเทพมหานคร ในรูปแบบฉบับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

เอกสารอ้างอิง

กุสาวดี หัสแดง. (2556). **ก้าวใหม่ของ e-book ในยุคศตวรรษที่ 21**. เชียงใหม่ : คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

จุลทัศน์ พยาฆรานนท์. (2558). **80 ปี ราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.

จิตยา ปิยภัณฑท์. (2557, กรกฎาคม-กันยายน). ค่านิยมดิจิทัลในบริบทของเด็กและเยาวชนไทยกับการสื่อสารออนไลน์. **วารสารนิเทศศาสตร์**. ปีที่ 32, (ฉบับที่ 3), 68-86.

ทองคุณ จันทจร. (2553). **ทฤษฎีวิวัฒนาการและสังคม**. มหาสารคาม : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2543). **การเมืองไทยสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : มติชน.

พลับพลึง คงชนะ. (2543). คำนำ. ใน **มูลนิธิอนุรักษณ์โบราณสถานในพระราชวังเดิม, สารความรู้กรุงธนบุรี (7)**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.

ยศ สันตสมบัติ. (2537). **มนุษย์กับวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.